

Григорій ПЕРЕПЕЛИЦЯ,
доктор політичних наук, професор,
директор Інституту зовнішньополітичних досліджень,
професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДИПЛОМАТІЯ ПРЕЗИДЕНТА ЗЕЛЕНСЬКОГО В УРЕГУЛЮВАННІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ НА ДОНБАСІ

Анотація. Російсько-українська війна на Донбасі є не тільки найгострішою загальноукраїнською, а й болючою міжнародною проблемою, яка ставить під сумнів подальше існування та виживання Української держави, майбутнє європейської архітектури й безпеки, чинного світового порядку загалом. Сім років цієї війни, яку офіційно називають «російсько-українським конфліктом», так і не дали відповіді на те, як її завершити. Це питання є найвагомим у зовнішній політиці Президента України В. Зеленського. Дипломатична стратегія, яку він обрав, досі не дала остаточної відповіді на це питання, розв'язання якого очікують українські громадяни як на звільнених територіях Донбасу, так і на досі окупованих. Міжнародна спільнота та її безпекові організації також не мають чіткої і зрозумілої відповіді. Ця стаття є спробою проаналізувати зусилля дипломатії В. Зеленського з розв'язання зазначеної проблеми, яких він докладав протягом двох років свого президентства, і дати відповідь на те, як вивести її з глухого кута.

Ключові слова: російсько-український конфлікт, дипломатія, Нормандський формат, Мінський процес, «план Єрмака», вибори на Донбасі, «формула Штайнмаера».

Надзвичайна актуальність цієї проблеми привертала увагу вітчизняних і закордонних науковців. Варто виокремити монографії та публікації В. Білецького, Б. Годжеса, М. Гончара, В. Горбуліна, Т. Грант, Р. Дікенсона, Р. Додонова, М. Дорошко, І. Дулебової, К. Зарембо, М. Золкіної, Г. Ковальського, М. Кравченко, В. Кулика, Є. Магди, С. Солодкого та інших.

Мета статті – визначити методологічні підходи дослідження феномена російсько-українського конфлікту на Донбасі, дослідити основні тренди

в його розвитку та врегулюванні, стратегії сторін у цьому процесі, а також прорахунки та здобутки дипломатії В. Зеленського щодо досягнення миру на Сході України та завершення війни з Росією. Важливим завданням дослідження є висунення авторської гіпотези про можливість врегулювання російсько-українського збройного протистояння в дипломатичній парадигмі, яку встановив В. Зеленський.

Об'єктом дослідження є процес урегулювання російсько-українського конфлікту на Донбасі. *Предметом* є роль дипломатії В. Зеленського в цьому процесі.

Дорога до миру: міраж і реальність

У своїй передвиборчій програмі Президент В. Зеленський описав Україну своєї мрії – державу, де не стріляють, де відкрити бізнес можна за годину, де в молодій сім'ї немає проблем із житлом, де лікарі та вчителі отримують реальну заробітну плату, а корупціонери – справжні терміни, де недоторканими є карпатські ліси, а не депутати. Це Україна реальної та здійсненої мрії. Україна найближчого майбутнього. І цю мрію про Україну як міраж В. Зеленський планував утілювати через такі свої програмні засади: народовладдя через референдум, визнання людини найвищою цінністю, справедливість і рівність усіх перед законом, гарантування безпеки людини й держави, будівництва «комфортної» та «електронної» країни, утілення принципів «заможний громадянин – заможна держава», «не боротьба з корупцією, а перемога над нею», «здорова та освічена нація» [21].

Проте Конституція України (розділ V, стаття 102) недвозначно називає головну відповідальність Президента України як Глави Держави: він є «гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина». Тож безпосередньо цієї прямої відповідальності стосувалися тільки два розділи його програмних засад. Перший – це нульова толерантність до корупції на всіх рівнях, з якою потрібно не боротись, а перемагати. Варто зазначити, що тут немає жодної згадки про олігархів: ішлося тільки про перемогу над корупцією, а не над клептократичним режимом в Україні. Звісно, за такого режиму корупція є основним механізмом державного управління, тому завдання зводилося тільки до подолання одного з елементів цього режиму. Хоча згодом стало зрозуміло, що без подолання клептократії президент не в змозі виконати своє головне призначення, чітко визначене в статті 102 Конституції України.

Другий розділ стосувався безпеки людини та країни. У ньому було виписано конкретні цілі В. Зеленського в цій царині. «Ми повинні вибороти мир для України. Перед гарантами Будапештського меморандуму

і партнерами з ЄС ми ставитимемо питання підтримки України у прагненні завершити війну, повернути тимчасово окуповані території і змусити агресора відшкодувати завдані збитки. Здача національних інтересів і територій не може бути предметом жодних перемовин» [21].

Отже, у цьому розділі ми бачимо розплановані цілі, які ставив перед собою В. Зеленський у передвиборчій програмі: вибороти мир для України, завершити російсько-українську війну, повернути тимчасово окуповані території та змусити агресора відшкодувати завдані збитки. Водночас вибороти мир в уявленні В. Зеленського означає «не стріляти». Такі різнопланові завдання потребують застосування цілого комплексу різноманітних засобів та врахування цілей і ресурсів противника, а також ролі посередників у цьому процесі.

Цілі ж Росії, яких досі до кінця не усвідомлюють ні лідери Заходу, ні міжнародне співтовариство, ні подеколи й українське керівництво, – це не лише визнання суб'єктності окупованих територій Донбасу та Криму як території Росії, і навіть не тільки поглинання України. Цілі РФ багаторівневі, вони виходять далеко за межі формату власне російсько-українського конфлікту, оскільки передбачають руйнацію старого та встановлення нового світового ладу, за якого Росія мала би змогу керувати глобальними процесами. На регіональному рівні в цій війні Росія поставила собі за мету дестабілізувати ситуацію в Східній Європі, зруйнувати чинну архітектуру безпеки в Європі загалом, а отже, відновити на континентальному рівні стару біполярну систему, у якій би РФ домінувала.

Кремль декларує цю мету як прагнення переконати Захід зважати на російські інтереси й відновити справедливість, яку, мовляв, щодо Росії було порушено за результатами холодної війни. До голосу РФ світ має прислухатись, а її інтереси провідні країни мусять брати до уваги – так неодноразово заявляв В. Путін. Що ж до війни Росії проти України й окупації Криму, то *декларативною метою* цих дій, згідно зі словами В. Путіна, був «захист співвітчизників та відстоювання правди й справедливості», адже «як можна підтримувати [...] спроби за допомогою збройних сил придушити людей на південному сході, незгодних із цим свавіллям?» [23].

Важливою особливістю політичних і воєнних цілей Росії у війні з Україною є *гібридність*, тобто маніпулювання ними в будь-якому з періодів російсько-українського конфлікту. Немає чітко визначеної загальної та проміжної мети й термінів її досягнення на кожному з етапів воєнної кампанії. Замість цього визначають «дерево цілей», які реалізують у різних комбінаціях відповідно до перебігу самого конфлікту.

Для Заходу, який обрав у російсько-українському конфлікті роль посередника, глобальною ціллю є збереження статус-кво, тобто того постбіполярного світу, який склався після завершення холодної війни. У тому

світі Росія має відігравати роль стратегічного партнера в подоланні глобальних загроз однополярного устрою, і сприймати її слід як регіональну державу, а не як глобальну потугу. У такій ролі Захід прагне умиростворити РФ, припинити локальну російсько-українську війну й не допустити переростання її в регіональну чи навіть глобальну – Росії із самим Заходом.

Отож можна визначити чітку позицію головних гравців російсько-українського конфлікту: Заходу, України та Росії. Роль Заходу як посередника зводиться до досягнення компромісу між ним та РФ, який має стати основою для встановлення миру на Донбасі. Водночас для Заходу не важливо, як саме буде цього компромісу досягнуто. Тобто повернення окупованих територій Донбасу та Криму й відшкодування з боку РФ завданих Україні збитків не є його головним інтересом. Саме ці питання Захід може розглядати як предмет торгу з Росією заради досягнення миру коштом України. Як зазначає міжнародний експерт Андрій Міселюк: «Позиція Франції та Німеччини – тільки би припинили стріляти на Донбасі. У них немає прагнення обстоювати національні інтереси України. Було би парадоксально та неправильно для їхніх національних інтересів, якби вони мали таке прагнення» [7].

Так Захід дає Росії зрозуміти, що не хоче з нею війни (у широкому розумінні). Він не налаштований заганяти її в глухий кут, ізолювати її. Інший експерт у галузі російсько-українських відносин Петро Бурковський цілком слушно стверджує: «...Захід тільки захищається від нової російської політики. До цього захисту, зокрема, належить позиція щодо України. Водночас вони не втомлюються повторювати, що очікують від Росії конкретних кроків. Тобто десь словами, десь справами стимулюють Москву робити ці кроки, іти назустріч світовому співтовариству» [7].

Тож для досягнення всього комплексу задекларованих цілей у російсько-українському конфлікті В. Зеленський може розраховувати на підтримку Заходу тільки частково й тільки в тому, що стосується припинення війни. Захід зовсім не гарантує підтримки в поверненні Україні її територій, що нині під російською окупацією, та відшкодування збитків. Водночас і Захід, і В. Зеленський сприймають мир як становище, коли «не стріляють». Тут збігаються інтереси Заходу, української влади й більшості українського суспільства.

Саме такий збіг інтересів визначає пріоритет мирних політико-дипломатичних засобів і табує застосування військової сили та запровадження силових сценаріїв звільнення українських територій із-під російської окупації. А якраз у цій частині інтереси Заходу в російсько-українському конфлікті цілком збігаються з інтересами Росії, про що свідчать неодноразові заяви очільників Кремля – голови МЗС РФ, спецпредставника з питань Донбасу Д. Козака [11] чи самого В. Путіна.

Водночас ЄС попереджає: якщо Росія переведе локальну війну на Донбасі в широкомасштабну (проти України), Євросоюз удасться до жорсткіших санкцій, навіть до часткової міжнародної ізоляції. У відповідь на нарощування російських військ до 120 тис. на кордоні з Україною у квітні 2021 року ЄС ухвалив резолюцію, де погрожував у разі великого вторгнення російських військ в Україну припинити імпорт російських нафти й газу, відключити РФ од платіжної системи SWIFT та заморозити активи олігархів, наближених до російської влади [5].

Проте позиція Росії в російсько-українському конфлікті незмінна: РФ вимагає закріпити особливий статус окупованих територій Донбасу в Конституції України та досягти прямих переговорів з «ЛДНР», надавши їм легітимність і правосуб'єктність. За допомогою такої схеми Росія отримує можливості повернути Україну на свою орбіту, запобігти її зближенню з ЄС і НАТО, посилити дезінтеграційні процеси та спровокувати в Україні громадянську війну, яка зрештою призведе до втрати державного суверенітету. Зазначені цілі Росія втілює шляхом поєднання двох стратегій: контрольованої ескалації та контрольованого хаосу. *Стратегію контрольованої ескалації* побудовано на суворому підрахунку взаємних утрат і надбань. Сторони регулюють претензії відповідно до своїх можливостей та ймовірних реакцій опонента. Така стратегія є раціональною. Вона поєднує ескалацію боротьби з компромісами, переговорами й угодами.

Ескалація боротьби має на меті створити для супротивника загрозливу перспективу загострення конфлікту до такого рівня, на якому він муситиме визначати, чи є сенс іти на подальше протистояння з огляду на політичну та воєнну «ціну» мети. Водночас сторона, що дотримується такої стратегії, сама має бути переконана, що максимальні досягнення неможливі. Тому, щоби не втратити все, треба йти на взаємні поступки, стримуючи власні претензії, і дати супротивнику змогу хоча б частково реалізувати свої наміри. Найважливіша вимога до такої стратегії – не допустити неконтрольованої ескалації конфлікту [38, pp. 33–35].

Відповідність цієї стратегії формі гібридної війни полягає в тому, що вона гнучка: у ній передбачено мінливість цілей залежно від ситуації та умов, їхня багаторівневість. Стратегію також спрямовано на раціональне використання ресурсів, досягання мети з мінімальним їх витрачанням. Саме тому в ній передбачено наявність постійних дипломатичних планів комунікації з противником чи відповідних переговорних форматів на кшталт Мінського чи Нормандського – задля можливості дотиснути до капітуляції після чергового дозованого застосування військової сили.

Стратегія керованого хаосу чи не найбільше відповідає природі гібридної війни та її цілям. Адже полем застосування цієї стратегії є ментальна сфера, суспільна свідомість, національна та культурна ідентичність. Най-

першим завданням є дискредитування держави, нав'язування уявлень про її нежиттєздатність чи неправомірність існування, а відтак – знищення цінностей нації, національної ідентичності. Для цього інспірують проблемні ситуації, які переростають у внутрішні конфлікти, локальні війни, захоплення органів влади тощо. Адже сенс застосування стратегії керованого хаосу в тому, що її спрямовано на стимулювання та використання внутрішнього конфліктогенного потенціалу країни-жертви агресії чи зовнішньополітичної експансії.

Носіями та генераторами такої конфліктної поведінки найчастіше є емісари спецслужб, диверсійні групи, які формують «п'яту колону» в країні-жертві. Завдання «п'ятої колони», згідно зі стратегією керованого хаосу, – узяти під контроль постійно активні інформаційно-комунікаційні канали та місцеві органи влади, через які розпочати стратегічну інформаційну та диверсійну наступальну операції. Таку сукупність злочинних дій реалізують під гаслами захисту російськомовних і російських громадян, боротьби із Заходом тощо. «Таким чином, формується хаос на певній території, в умовах якого розмивається національний суверенітет, стає незрозумілим, хто є керівником держави. Коли у світовій політиці домінує теорія керованого хаосу, немає стабільності в державі, незрозуміло, легітимна влада чи ні – у цих умовах лідери національних держав стають більш залежними від міжнародних груп та їх ідеологів, а самі держави – більш уразливими та схильними до потрясінь, інспірованих ззовні» [26].

Ставку в цій стратегії роблять не на нарощування військової потуги, а на створення й підсилення «внутрішнього конфліктогенного потенціалу в країні-жертві за допомогою різноманітних методів, які її політикум не сприймає як вияв агресивності й приготування до захоплення» [3]. Таку фавулу було застосовано як підставу для вторгнення російських військ до Криму для «захисту цивільного населення й повернення півострова в склад історичної батьківщини – Росії», який нібито «незаконно відібрав у неї і подарував Україні М. Хрущов». За «п'яту колону» були різні емісари, які понаїхали в Крим перед початком агресії як туристи, російські козаки, байкери, кримінальні елементи.

Що ж до стратегії дій у російсько-українському конфлікті та його врегулюванні, то із самого його початку українське керівництво не мало ні її чіткого визначення, ні зрозумілої артикуляції. Заклики ж «не провокувати», «не стріляти», не вдаватися до активних дій» радше схожі на «стратегію страуса»: відмову від боротьби, од своїх претензій. Основою такої стратегії є або усвідомлення недостатності ресурсів, або переоцінювання важливості своїх цінностей чи цілей (тобто коли перемога в боротьбі не виправдовує витрат на неї), або сподівання на сприятливішу для боротьби ситуацію.

Такій стратегії властива непослідовність, спорадичність, спонтанність, запізнілість, поступливість, пасивність, вичікування, некомпетентність і нестача політичної волі під час ухвалення стратегічних рішень. Головними принципами такої стратегії стали: невизнання стану війни з Росією; відмова від активного спротиву російській агресії та від застосування законодавчої бази воєнного часу, уведення в дію планів оборони країни; намагання не провокувати російську сторону; пріоритетність тактики вичікування; апелювання до міжнародного права й міжнародних організацій щодо захисту від російської воєнної агресії; компромісність; орієнтування суто на політико-дипломатичні засоби розв'язання російсько-українського конфлікту, що набув форми гібридної війни. Ця стратегія стала результатом паралічу волі влади в умовах повного розвалу системи державного управління перед викликом російської воєнної агресії проти України, якої вона не очікувала й до якої не була готова. Хоча участь української сторони в цьому російсько-українському конфлікті зовсім не схожа на війну, тим паче гібридну. Відповідно до обраної стратегії «страуса» її правильніше було б кваліфікувати як «гібридний мир».

Стратегія відповідала й інтересам Заходу, на який українська влада досі покладає всі надії на досягання миру, та пацифістським переконанням самого В. Зеленського. Рухаючись у такій миротворчій парадигмі, він був переконаний, що будь-який народ не хоче війни та прагне миру. Подальшому реалізуванню цієї стратегії сприяла також спадщина, яку залишив попередній Президент П. Порошенко. Організованої збройної боротьби як цілеспрямованої системи дій проти агресора за попереднього Верховного Головнокомандувача майже не було, що призвело до трьох нищівних поразок українських збройних сил на Донбасі.

Саме тому головним пріоритетом України в російсько-українській війні, згідно зі стратегією «страуса», стали *політико-дипломатичні засоби та апелювання до міжнародних організацій*. Основною підставою для обирання таких засобів було гасло П. Порошенка: «*Конфлікт із Росією воєнного рішення не має*». Тож головною зовнішньо- і внутрішньополітичною метою України в російсько-українській війні відтепер є не перемога у війні та звільнення захоплених українських територій, а *досягнення миру*. Мир став головним меседжем за П. Порошенка, спрямованим як на внутрішнього споживача – пересічних громадян України, так і на міжнародну аудиторію, та покликаним підняти рейтинг Президента в українському суспільстві й дати йому можливість розраховувати на допомогу світової спільноти. Хоча саме українське суспільство цю тезу Порошенка сприймало як «*мир будь-якою ціною*». Як зазначає відомий український філософ Сергій Дацюк, «йде масована пропаганда “гібридних” телеканалів, поступово нас готували до того, що потрібно замирення, потрібно

закінчувати цю війну. Але ж питання в тому, що ми не маємо перемоги. Як отримати мир не отримавши перемогу? Це значить відмовитись від Криму, від окупованих територій». На жаль, цю тезу на початку своєї президентської каденції перейняв і В. Зеленський.

Аналізуючи такі принципи дипломатії В. Зеленського з урегулювання російсько-українського конфлікту на Донбасі, оглядачі вважають, що вона є наслідком і продовженням зовнішньої політики П. Порошенка. По-перше, це ставка суто на політико-дипломатичні інструменти з огляду на вимоги Заходу, а також наслідки трьох нищівних поразок України на Донбасі протягом 2014–2015 рр. По-друге, ставка на міжнародних партнерів із непохитною вірою в те, що вони допоможуть зупинити війну й зберігатимуть санкції проти Росії. По-третє, дотримуючись вимог і принципів політики Заходу щодо Росії, В. Зеленський, як і Порошенко, плекає надію на результативність прямого діалогу з В. Путіним і досягнення конструктивного порозуміння. Крім того, це намагання розв'язувати проблему Донбасу окремо від факту окупації Криму. І головне – це опора на наявні міжнародні формати врегулювання конфлікту як «внутрішнього», створені як компромісний варіант для уникнення повної воєнно-політичної капітуляції України перед Росією, а отже, непридатні для залагодження міждержавного конфлікту, яким є російсько-українська війна. Проте В. Зеленський, як і свого часу П. Порошенко, вважає цей формат єдиною можливістю. Щоправда, з одним застереженням, яке визначено в його передвиборчій програмі: «Здача національних інтересів і територій не може бути предметом перемовин» Саме на «здачу» й сподівається Росія, задіюючи Нормандський і Мінський формати.

Попри те що план П. Порошенка не дав конструктивних результатів та не привів до миру, а подеколи виявлявся абсолютно хибним, В. Зеленський і далі втілював його з потрійним ентузіазмом, упевнений у швидкому успіху. Таку впевненість зумовило прагнення якомога швидше принести мир на Донбас і виконати основну свою передвиборчу обіцянку. Очевидно, що В. Зеленський залишався в полоні мрій про Україну, де «не стріляють», тому мир на Донбасі марився йому таким близьким, а рішення щодо його досягнення – досить простим: дати суттєвий поштовх Нормандському форматові, у межах якого шляхом колективного діалогу з В. Путіним за підтримки Е. Макрона й А. Меркель змусити того виконати безпекову частину Мінських угод. Тож, перебуваючи в полоні цих мрій, В. Зеленський поставив завдання досягти миру на Донбасі протягом трьох місяців до кінця 2019 року. Обґрунтовуючи таке рішення, Міністр закордонних справ України Вадим Пристайко впевнено заявив: «Ми хочемо завершити цю війну і президент Зеленський кілька разів пояснював: ми не можемо собі дозволити ще п'ять років перебувати в тому стані, в якому перебуваємо зараз –

економічно, фінансово, ми не збираємося щодня втрачати солдатів» [17]. Пристайко уточнив, що Зеленський дав час до кінця року, щоб ухвалити остаточні рішення й закінчити війну. З його слів, Україна шукатиме інших можливостей, якщо Нормандський формат не дасть результатів.

Отже, усі надії на досягнення миру були пов'язані з організуванням нової зустрічі в межах Нормандського формату в Парижі 9 грудня 2019 року. Сам факт її проведення мав би означати для В. Зеленського суттєвий прорив у досягненні миру на Донбасі, оскільки остання така зустріч відбулася 2016 року. Зеленський отримав од виборців мандат на припинення війни та визволення українських громадян із катівень Росії. Формула «всіх на всіх» справедлива, але хто такі ці «всі», яких вимагатиме Росія від України, було незрозуміло.

Для А. Меркель та Е. Макрона ця зустрічі свідчила, що Нормандський формат ще не мертвий і можна з нього витиснути чергові політичні дивіденди та разом продемонструвати «продовження діалогу» з В. Путіним.

Для В. Путіна головним був сам факт зустрічі. Тому їхав він туди для того, щоб де-факто, якщо не де-юре, зафіксувати, що про Крим забули. На нараді Крим узагалі не обговорювали. Спільність економічних інтересів Європи та Росії призвела до того, що Крим із переговорів усунули, тож будуть поступки й щодо Донбасу. Отже, В. Путін був упевнений, що ця зустріч у межах Нормандського формату йому нічим не загрожує, ба більше – дає шанс змусити Україну виконати політичну частину Мінських угод, імплементувавши «формулу Штайнмаєра» в національне законодавство. Тож диспозиції учасників паризької зустрічі були такі: Франція і Німеччина хотіли якнайшвидшого врегулювання й не збиралися надто заглиблюватися в тонкощі переговорів; Москва прагнула щонайменше проштовхнути «особливий статус» Донбасу на своїх умовах і змусити Київ вести переговори з бойовиками; Україна ж розраховувала на повне припинення вогню на фронті та черговий обмін полоненими й не мала наміру йти на невігідні поступки. Перше – це неможливість федералізації. Україна – унітарна держава, це незмінна стаття її Конституції та непорушний принцип існування. Друге – неможливість допустити будь-які зовнішні впливи на вектор руху та розвитку України. Третє – неможливість компромісних поступок територіями в межах міжнародно визначених кордонів навіть задля врегулювання ситуації на Сході України.

Упевнений у правильності, міцності та справедливості своїх вимог, Офіс Президента розпочав інтенсивну підготовку до цієї зустрічі. Упевненість цю також підігрівала соціологія, яка показувала, що, незважаючи на бажання припинення військових дій та мирного врегулювання конфлікту, більшість опитаних українців не вважають за можливе поступатися

суверенітетом України. Згідно з опитуванням, яке соціологічна служба Центру Разумкова проводила із 4 до 9 жовтня 2019 року, 56% респондентів не підтримують надання Донбасові особливого статусу із закріпленням його в Конституції [4].

Унаслідок такої розстановки сил за результатами паризької зустрічі 9 грудня 2019 року в межах Нормандського формату В. Зеленський, В. Путін, Е. Макрон та А. Меркель домовилися:

- забезпечити повне та безстрокове перемир'я до 31 грудня 2019 року, з розширенням мандата ОБСЄ (зокрема, цілодобове патрулювання);
- звільнити полонених «всіх на всіх» до кінця року, надати Червоному Хресту доступ до всіх утримуваних осіб;
- продовжити розведення військ на узгоджених ділянках до кінця березня 2020 року;
- провести ще один саміт у Нормандському форматі за чотири місяці;
- інкорпорувати «формулу Штайнмаера» в українське законодавство у версії, затвердженій на Нормандському саміті та в Тристоронній контактній групі.

За підсумками зустрічі В. Зеленський не перейшов «червоних ліній», які сам окреслив раніше, проте й не наважився назвати Росію агресором у російсько-українській війні, аргументуючи це тим, що він приїхав у Париж за результатом. «Якщо є задача домовитися, то нам потрібно знаходити такий формат діалогу, який буде більш-менш коректним» [28].

Діалог у Парижі, можливо, був коректним, але малорезультативним. Жодної з домовленостей не було виконано повністю. Путін відмовився припинити вогонь російських військ по українських позиціях і цивільному населенню Донбасу, відразу порушивши безстрокове перемир'я. Мандат ОБСЄ на цілодобове патрулювання так і не було розширено. ОБСЄ досі не вдалося домовитися з російськими окупаційними військами, щоби надати моніторинговій місії дозвіл на нічне патрулювання.

Обміну «всіх на всіх» не було також. В. Путін погодився тільки на обмін бранцями, що перебувають у в'язницях на окупованих територіях Донбасу. Червоному Хресту російська сторона теж не надала доступу до утримуваних осіб. Після паризької зустрічі подальшого розведення військ на узгоджених ділянках до кінця березня 2020 року теж не відбулося. В. Путін запропонував розвести війська на всій лінії фронту, маючи на меті перетворити її на «сіру зону». Це загрожувало всім прифронтовим поселенням на підконтрольній Україні території, на що, звісно, українська сторона піти не могла.

Наступного саміту Нормандського формату не відбулося ні за чотири місяці, ні пізніше. Натомість В. Путін відмовляється допустити українські сили на український державний кордон та провести місцеві вибори на

Донбасі за українським законодавством, а також вимагає від української влади фактичного визнання «ЛДНР» й амністії для військових найманців РФ як обов'язкової умови миру. Тож зустріч В. Зеленського та В. Путіна в Парижі не розв'язала головних питань: хто контролюватиме східний кордон України й коли та за якими законами буде проведено вибори на окупованих територіях Донбасу. Натомість В. Путін домігся від В. Зеленського підтвердження політичних зобов'язань за Мінськими угодами від 12 лютого 2015 року, що повністю узалежнили виконання безпекової їх частини від «доброї» волі російського президента.

Франція та Німеччина, як і під час попередніх зустрічей у Нормандському форматі, були пасивними спостерігачами. Тож Україні за результатом паризької зустрічі нічого не залишалось, крім як імплементувати «формулу Штайнмаера» в українське законодавство у версії, затвердженій на Нормандському саміті й у Тристоронній контактній групі. Обіцянки Президента В. Зеленського досягти повної перемоги на саміті Нормандського формату в Парижі не було виконано. Перемога, яка мала принести мир, виявилася тільки міражем, надзвичайно далеким од реальності. Як зазначив військовий оглядач Юрій Бутусов: «Країна, яка випрошує мир у агресора, ніколи не буде користуватися повагою агресора. [...] Переговорна позиція повинна бути сформована не з прохань, а з готовності до боротьби» [2].

Мінські угоди: втілювати неможливо відмовити.

Де ставити кому?

Після фіаско з виконанням домовленостей, досягнутих на паризькій зустрічі в межах Нормандського формату, перед В. Зеленським у 2020–2021 роках постала проблема пошуку обіцяного плану «Б». Експертне середовище України представило кілька сценаріїв урегулювання конфлікту на Донбасі. Співробітник Національного інституту стратегічних досліджень Петро Бурковський опублікував матеріал, підготовлений на основі аналітичної доповіді для німецького видання «Ukraine-Analysen». У ньому описано ймовірну поведінку РФ і можливу реакцію України з квітня 2020-го до травня 2024 року, яка зводиться до таких сценаріїв: «Швидке врегулювання на умовах Росії» та «Нав'язування “замороженого конфлікту”» – два найімовірніші сценарії; «Війна на виснаження» й «Поступове мирне врегулювання» – не такі ймовірні, як попередні [25]. Сценарій «Швидке мирне врегулювання на умовах Росії» підготував лідер ОПЗЖ Віктор Медведчук, а Президент РФ Володимир Путін привселюдно схвалив його 18 липня 2019 року в Санкт-Петербурзі. У ньому передбачено: визнання з боку України керівництва «ДНР» / «ЛНР» легітимними представниками населення ОРДЛО; усунення посередництва ФРН, Франції та ООН під час повернення ОРДЛО до складу України; надання згоди України в просуванні рішення

про зняття санкцій із РФ; легалізування окупаційних військ на території ОРДЛО під виглядом «миротворців» і / або «спільних патрулів» із «народною міліцією ОРДЛО». Уже в короткостроковій перспективі це призведе до встановлення зовнішнього управління країною з боку РФ, а в середньостроковій виникне реальна загроза розпаду держави.

Сценарій «Нав'язування Україні “замороженого” конфлікту в Донбасі» можливий у разі готовності Росії припинити збройну агресію в обмін на згоду України визнати втрату Криму й ОРДЛО, а також підтримати повне скасування міжнародних санкцій. Тож статус і майбутнє ОРДЛО залишаються неврегульованими за наявності стійкої політично-адміністративної інтеграції з Росією, інтеграцію ж України в ЄС і НАТО буде заблоковано, а відносини між РФ та Заходом – відновлено на довоєнних умовах. Шлях до двох менш імовірних сценаріїв пролягає через проміжний сценарій – «Зрив мирного процесу». Він припускає можливість нової агресії з боку Росії, яка в разі успіху приведе до миру на її умовах, а невдача підштовхне РФ до ще більшої самоізоляції та конфронтації із Заходом або до кардинальних внутрішніх змін [25].

Інше дослідження, яке представив центр «Нова Європа», передбачає вісім сценаріїв урегулювання російсько-українського конфлікту на Донбасі, які, ймовірно, могли реалізувати протягом 2020 року. Найпередбачуванішим серед них експерти Центру вважають *сценарій «Збереження статус-кво»*, оскільки українське суспільство вже адаптувалося до цієї локальної війни, а Росія не відчуває суттєвих фінансових, військових і політичних утрат. Для України цей сценарій несприятливий, адже означає продовження бойових дій, подальші людські втрати та погіршення безпекової ситуації в прифронтній зоні. Його «бажаність» експерти оцінюють на 4,09 із 10 [1].

Сценарій «Замороження російсько-українського конфлікту», на думку експертів, має як переваги, так і недоліки. Найбільший його плюс – це стабільне припинення вогню та відсутність постраждалих поміж військових і цивільних осіб. На цьому тлі підтримка чинного українського президента, ймовірно, зросте, оскільки припинення бойових дій (не обов'язково саме врегулювання конфлікту!) було однією з його головних обіцянок у передвиборчій кампанії. Негативом є те, що Росія зможе взяти на озброєння аргумент «не стріляють – можна проводити вибори». Деякі країни Заходу, ймовірно, підтримають таку вимогу. Серед інших недоліків можна назвати ймовірність скасування санкцій проти Росії. Цей сценарій радше реальний у середньостроковій перспективі на російських умовах. Опитування 2019 року показують, що навіть мешканці неокупованого Сходу України вболівають за особливий статус чи федералізацію регіону. Отже, реінтеграцію на основі загальної децентралізації можуть підірвати місцеві мешканці Донбасу, яких підбурює Росія [1].

Сценарій «Автономізація / «Особливий статус» Донбасу (федералізація України)». Цей сценарій – один із найменш бажаних, оскільки загрожує суспільній і політичній стабільності України та посилить вплив Росії. На якомусь етапі українська влада може просувати де-факто федералізацію, називаючи її децентралізацією, однак тривале маневрування навряд чи можливе.

Сценарій «Військова операція України». Наступальна операція для повернення окупованих територій – один із найбільш важкопрогнозованих сценаріїв. Сценарій міг би передбачати «бліцкриг», тобто короткотривалу спецоперацію (наступ на окремих ділянках), а не повномасштабну довготривалу війну. Експерти вважають імовірність такого сценарію наднизькою не в останню чергу з огляду на високу ціну та тривалість його реалізації. Бажаність такого сценарію також оцінили низько.

Сценарій «Російський наступ». Нове повномасштабне вторгнення РФ в Україну також імовірно, але експерти центру припускають, що Росія може почати активізування бойових дій лише тоді, коли відчужує суттєву зміну ситуації в Україні – як-от активний рух до НАТО та ЄС, стабільне економічне зростання тощо. Ідеться про розвиток подій за грузинським сценарієм 2008 року – відкрита воєнна операція, замаскована під «примус до миру». Цей сценарій, безперечно, є найнебезпечнішим та одним із найменш бажаних [1].

Сценарій «Вихід із Мінська». Од нього РФ виграє найбільше. Українській стороні варто змістити акцент комунікації з «виходу з Мінська» на «модернізування Мінська». Цей підхід, на відміну від попереднього, підтримують і західні партнери (Канцлерка Меркель окремо обговорювала це питання з Путіним під час візиту в Москву). Отже, наразі стратегію України зводили б до такої постановки питання як усередині держави, так і ззовні: «Або модернізування Мінська, або глухий кут». Утім так само не можна допустити, щоб це модернізування шкодило національним інтересам України – нині немає підстав розраховувати, що Мінськ-3 буде кращим од попередніх домовленостей [1].

Та попри таке розмаїття, жодний з імовірних сценаріїв урегулювання не здатен повністю забезпечити досягнення цілей, які В. Зеленський задекларував у своїй передвиборчій програмі. Уведення миротворчої місії на всій території ОРДЛО, як і замороження конфлікту, може забезпечити короткотривалий мир, але не гарантує повернення окупованих територій, відновлення контролю України над її східним кордоном та завершення війни з Росією. Тоді як військова операція країни зі звільнення окупованих територій Донбасу – чи не єдиний реальний шанс повернути ці території, відновити контроль над кордоном і позбутися там російських військ. Проте цей сценарій не гарантує завершення війни з РФ. Швидке мирне врегулювання на умовах Росії, як і надання «особливого статусу» Донбасові (федералізація України),

може принести короткочасний мир, але ціною за нього буде остаточна втрата не тільки окупованих, а й звільнених територій Донбасу, і вже в короткостроковій перспективі це призведе до встановлення зовнішнього управління країною з боку РФ, а в середньостроковій – виникне реальна загроза повної втрати державного суверенітету.

Розуміючи безперспективність Мінського процесу, що його започаткував П. Порошенко, В. Зеленський вирішив модернізувати Мінські угоди, змінивши модальність їх імплементації. Тож поміж цих варіантів урегулювання російсько-українського конфлікту 2020 року В. Зеленський обрав уже звичний для нього сценарій подальшого імплементації Мінських угод із виконанням єдиної домовленості, за якою було досягнуто повного консенсусу серед учасників паризької зустрічі в межах Нормандського формату – це проведення виборів за «формулою Штайнмаєра», тобто політичної частини цих угод, чого власне й домагалася Росія.

За таких умов Україна була готова йти на поступки та компроміси. Перший Президент України Л. Кравчук, щойно його призначили головою української делегації в Тристоронній контактній групі (ТКГ) у Мінську, заявив саме про це. Водночас він зауважив, що такі поступки мають бути обопільні. Серед компромісів, на які може бути готова українська сторона, Л. Кравчук назвав створення особливої системи управління (замість надання ОРДЛО «особливого статусу») та впровадження вільної економічної зони на території Донбасу, зокрема залучення туди інвестицій, аби «порівняно швидко відновити життя і дати людям шанс заробляти та жити нормально». Але ці компроміси не мають стосуватися суверенітету України, зазначив Л. Кравчук [13].

Суть плану «Модернізації Мінська» В. Зеленського полягала в такому: Україна погоджується на проведення виборів на окупованих територіях Донбасу за «формулою Штайнмаєра», якщо буде дотримано трьох вимог. По-перше, Україна залишиться унітарною державою – ніякої федералізації за російським сценарієм. По-друге, Україна не закріплюватиме особливий статус ОРДЛО у своїй Конституції на угоду Москві, а натомість додасть туди пункт про децентралізацію. По-третє, вибори на тимчасово окупованих територіях має бути проведено відповідно до українського законодавства й стандартів ОБСЄ та після розпуску всіх збройних формувань із їх виведенням у Росію, а також після повернення Україні контролю над східним кордоном.

Реалізація такого плану, за задумом В. Зеленського, мала завершити війну на Донбасі вже до кінця 2020 року. 22 квітня 2020 року він заявив: «Я говорив, що готовий чекати один рік, готовий працювати один рік. Якщо не буде працювати Мінський процес, то ми змінюватимемо тактику» [8]. Сповнений оптимізму, В. Зеленський під час і після Мюнхенської конференції

з питань безпеки заявив, що українська сторона готова на компроміси, яких вимагає Росія. Зокрема, він цілком допускав патрулювання ОРДЛО спільними силами бойовиків і українських сил безпеки, що вже означало деяку легітимацію «ЛДНР», чого так вимагає Кремль. Налагодженню діалогу між Україною та Росією щодо врегулювання конфлікту сприяли також січневі перестановки у вищих ешелонах російської влади, коли заступником голови Адміністрації Президента РФ став Дмитро Козак, який відповідав за адміністративне управління на окупованих територіях ОРДЛО, куруючи «ЛДНР». Тепер же йому доручили український напрям, за яким раніше працював відправлений у відставку Сурков – прихильник силового сценарію розв'язання російсько-українського конфлікту. Так утворився тандем «Козак – Єрмак». Останній тоді вже був головою Офісу Президента України.

Проте, як виявилось, Кремль зовсім не був зацікавлений у досяганні таких компромісів згідно з планом «модернізування Мінська». За Д. Козака Росія, як і раніше, дотримується двох сценаріїв російсько-української війни, які чітко вписуються в стратегію контрольованої ескалації, – тобто плану «А» та плану «Б» реалізування її цілей у цій війні. План «А» передбачає подальше федералізування України, надання та закріплення в Конституції «особливого статусу» «ЛДНР», легітимізування цих фейкових республік та надання їм політико-правової суб'єктності. У цьому контексті Кремль покладав особливу надію на вибори до органів місцевої влади в Україні, зокрема прихід до них великої кількості проросійських сил, що за підтримки проросійської партії ОПЗЖ в українському парламенті мало би прискорити федералізування України й так підірвало би її суверенітет. Паралельно за допомогою ФСБ Росія запустила паспортизування населення окупованих територій Донбасу з метою максимально відділити цей регіон од України, і якщо не приєднати його до складу РФ відразу, то хоча б мати підставу для розширення воєнного вторгнення в Україну. Закріпленню такої повзучої паспортної експансії мало сприяти проведення через Верховну Раду закону про подвійне громадянство.

Кремлівський же план «Б» передбачає широкомасштабний військовий наступ на Україну, і стратегія контрольованої ескалації дає змогу поступово це втілити. Загроза такого сценарію має змусити українську владу піти на бажані для Росії поступки в імplementуванні політичної частини Мінських угод.

Отже, здобутком 2020–2021 років можна вважати хіба запровадження одностороннього перемир'я, яке призвело до зменшення обстрілів українських позицій і втрат особового складу ЗСУ, що знизилися в 7–8 разів. Тому В. Зеленський уже з перших днів 2021 року опинився перед дилемою – або далі ходити колом, намагаючись домогтися змін у Мінських угодах, або шукати альтернатив – наприклад, припинити дипломатичні

перемовини, орієнтуватися на замороження конфлікту чи запросити миротворців. Та як показав поточний рік, пошук інших шляхів досягнення миру теж не приніс бажаних результатів. Тож Україні лишається одне: визнати російсько-українську війну реальністю й бути готовою до широкомасштабної військової агресії РФ будь-якої миті.

1. 8 сценаріїв конфлікту на Донбасі: ризики, можливості та безпеки // Європейська правда. 25 березня 2020. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/03/25/7107962/>
2. Булугов Ю. Зустріч року в Парижі. Що буде далі? // НВ. 10 грудня 2019. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/zelenskiy-putin-peregovori-pozitiv-i-negativ-pislya-zustrichi-normandskoji-chetvirki-v-parizhi-novini-ukrajini-50058410.html>
3. Гибрессия Путина. Невоенные аспекты войн нового поколения. Фрагменты исследования в рамках проекта «Антарес» / рук. проекта М. Гончар; Центр глобалистики «Стратегия XXI». К., 2016. 64 с.
4. Громадська думка про ситуацію на Донбасі та шляхи відновлення суверенітету України над окупованими територіями (соціологія) // Разумков Центр. 11 жовтня 2019. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/gromadska-dumka-pro-sytuatsiiu-na-donbasi-ta-shliakhy-vidnovlennia-suverenitetu-ukrainy-nad-okupovanymy-terytoriiamy>
5. Європарламент у резолюції пропонує відключити Росію від системи SWIFT у випадку агресії проти України // Радіо Свобода. 29 квітня 2021. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rosija-evroparlament/31230189.html>
6. Закон про колабораціонізм вже в Раді: за що можуть дати довічне // UNN. 25 лютого 2021. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1917999-zakon-pro-koloboratsionizm-vzhe-v-radi-za-scho-mozhut-dati-dovichno>
7. «Запад дает России сигналы»: когда встретится «Нормандская четверка» и завершит ли она войну на Донбассе // inpress.ua. 6 сентября 2019. URL: <https://inpress.ua/ru/politics/52383-zapad-daet-rossii-sig-naly-kogda-vstretitsya-normandskaya-chetverka-i-zavershit-li-ona-voynu-na-donbasse>
8. Зеленський впевнений, що за свою каденцію закінчить війну на Донбасі // Українська правда. 22 квітня 2020. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/04/22/7248937/>
9. Зеленський: На Донбасі пострілюють. На жаль, гинуть // НВ. 8 березня 2020. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/zelenskiy-pro-situatsiyu-na-donbasi-na-donbasi-postrilyuyut-na-zhal-ginut-novini-ukrajini-50074499.html>
10. Золкіна М. Все про новий план Єрмака: що пропонують у «Нормандії» для оновлення Мінських угод // Європейська правда. 25 березня 2021. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2021/03/25/7121333/>
11. К вопросам урегулирования внутриукраинского конфликта // Посольство Российской Федерации во Франции. 20 июля 2021. URL: https://france.mid.ru/ru/presse/interview_pi_kozak_ru/
12. Конфлікт на Донбасі перетворився з міжнародного на внутрішній: аналіз британських ЗМІ // 24 канал. 17 березня 2020. URL: https://24tv.ua/konflikt_na_donbasi_peretvorivsia_z_mizhnarodnogo_na_vnutrishniy_analiz_britanskih_zmi_n1299181
13. Кравчук назвав два можливі компроміси щодо Донбасу // Українська правда. 31 липня 2020. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/07/31/7261366/>
14. Кравчук назвал условие для выборов на Донбассе в марте // Хвиля. 13 ноября 2020. URL: <https://hvylya.net/news/219277-kravchuk-nazval-uslovie-dlya-vyborov-na-donbasse-v-marte>
15. Кравчук розповів про «План спільних кроків» на Донбасі // Радіо Свобода. 5 листопада 2020. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-kravchuk-donbas-plan-spilnyh-krokov/30931541.html>
16. Кремль обнародовал ответ Путина на вопрос о возможности включения Донбасса в состав РФ // Новости Донбасса. 14 февраля 2021. URL: <https://novosti.dn.ua/news/308684-kreml-obnarodoval-otvet-puty-na-na-vopros-o-vozmozhnosti-vklyucheniya-donbassa-v-sostav-rf>
17. Мартынец С. Пристойко рассказал о планах по завершению войны на Донбассе // Сегодня. 3 сентября 2019. URL: <https://politics.segodnya.ua/politics/pristayko-rasskazal-o-planah-po-zaversheniyu-voynu-na-donbasse-1325236.html>
18. Минские договоренности: денонсировать невозможно, выполнить тоже // Крым. Реалии. 19 июня 2021. URL: <https://ru.krymr.com/a/zelenskiy-danilov-eksperty-minskiye-soglasheniya/31316003.html>
19. Новая военная доктрина РФ: подготовка к масштабной войне // Украинская правда. 9 марта 2019. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2019/03/9/7208764/>
20. Пагулич Р. За рік закінчити війну не вдалося – що робитиме Україна для миру на Донбасі далі? // Радіо Свобода. 6 грудня 2020. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/rik-zelenskoho-bez-myru/30984028.html>

21. Передвиборча програма кандидата на пост Президента України Володимира Зеленського.
URL: <https://program.ze2019.com/>
22. Перемир'я вже немає: Кравчук висловився щодо атаки росіян на Донбасі // ASPI News. 10 лютого 2021.
URL: <https://aspi.com.ua/news/politika/peremirya-vzhe-nemae-kravchuk-vislovivsvya-schodo-ataki-rosiyan-na-donbasi#gsc.tab=0>
23. Послание Президента Федеральному Собранию // Президент России. 4 декабря 2014.
URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/47173>
24. Прогрес відсутній: Зеленський розповів Меркель про ситуацію на Донбасі // Прямий. 15 січня 2021.
URL: <https://prm.ua/prohres-vidsutniy-zelenskiy-ropoviv-merkel-pro-sytuatsiiu-na-donbasi/>
25. П'ять сценаріїв розвитку подій у Донбасі: чого очікувати від Росії, і як може вчинити Україна? // Дзеркало тижня. 15 березня 2020. URL: https://zn.ua/ukr/internal/p-yat-scenariyiv-rozvitku-podiy-u-donbasi-cho-go-ochikuvati-vid-rosiyi-i-yak-mozhe-vchiniti-ukrayina-341575_.html
26. Рябінін Є. Концепція керованого хаосу в контексті побудови сучасного світового порядку // Зовнішні справи. 2013. № 11. С. 32–37.
27. Сидоренко С. Діалог на умовах Кремля: що стоїть за «мирним планом» Єрмака для Донбасу / С. Сидоренко, М. Золкіна. // Європейська правда. 14 березня 2020. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/03/14/7107510/>
28. Сидоренко С. Перша нормандська: як та у чому Зеленський перемір Путіна на саміті в Парижі // Європейська правда. 10 грудня 2019. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/12/10/7104052/>
29. Стрижова О. Заборонені міни, збільшення кількості обстрілів та ДРГ на Світлодарській дузі: листопад на Донбасі // Радіо Свобода. 4 грудня 2020. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30984355.html>
30. Стіна – це не просто слова, – Зеленський про «план Б» щодо Донбасу // 24 канал. 25 червня 2021.
URL: https://24tv.ua/stina-tse-ne-prosto-slova,-zelenskiy-pro-plan-b-shhodo-donbasu_n1667074
31. Україна пропонує в плані для ТКГ припинити конфлікт і демілітаризувати ОРДЛО на початку 2021 р., щоб 31 березня 2021 р. провести там місцеві вибори // Interfax Ukraine. 5 листопада 2020.
URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/political/701179.html>
32. Україна пропонує план по Донбасу: Припинити конфлікт і демілітаризувати ОРДЛО на початку 2021 року, а в березні провести там вибори // Рубрика. 5 листопада 2020.
URL: <https://rubryka.com/2020/11/05/ukrayina-proponuye-plan-po-donbasu-prypynyty-konflikt-i-demilitaryzuvaty-ordlo-na-pochatku-2021-roku-a-v-berezni-provesty-tam-vybory/>
33. У МВС заявили, що готові відновити контроль над Донбасом, але потрібне рішення Зеленського та Верховної Ради // Рубрика. 7 березня 2021. URL: <https://rubryka.com/2021/03/07/u-mvs-zayavyly-shho-gotovi-vidnovyty-kontrol-nad-donbasom-ale-potribne-rishennya-zelenskogo-ta-verhovnoyi-rady/>
34. Фокін заявив, що виступає за особливий статус для всього Донбасу // Mind. 30 серпня 2020.
URL: <https://mind.ua/news/20215118-fokin-zayaviv-shcho-vistupae-za-osoblivij-status-dlya-vsogo-donbasu>
35. Царук Н. Ціна миру – капітуляція перед Росією: експерт пояснив, чим небезпечні «гібридні» телеканали Путіна // ZNAJ.UA. 28 червня 2019. URL: <https://znaj.ua/politics/242907-cina-miru-kapitulyciya-pered-rosiyeyu-ekspert-poyasniv-chim-nebezpechni-gibridni-telekanali-putina>
36. Экс-советник Путина назвал главное задание Зеленского при встрече с Байденом // Хвиля. 1 серпня 2021.
URL: <https://hvylya.net/news/234878-eks-sovetnik-putina-nazval-glavnoe-zadanie-zelenskogo-pri-vstreche-s-baydenom>
37. Ясько Є. Чотири загрози «нового Мінська»: чому в «Слузі народу» є протиположності до домовленостям про ОРДЛО // Європейська правда. 23 березня 2020. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/03/23/7107795/>
38. Brooks, L. (1984). Escalation and Naval Strategy. *United States Naval Institute Proceedings*, vol.110, no. 8. [in English].
39. Dulebova, I. et al. (2018). War and peace: ways to peace in war in the Eastern Ukraine. *Skhid*, no. 5(157), pp. 59–65. [online]. Available at: [https://doi.org/10.21847/1728-9343.2018.5\(157\).148638](https://doi.org/10.21847/1728-9343.2018.5(157).148638) [in English].

Hryhorii PEREPELYTSIA,
*Doctor of Political Science, Full Professor,
Director of the Foreign Policy Research Institute, Full Professor,
Department of International Relations and Foreign Policy,
Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

VOLODYMYR ZELENSKYI'S DIPLOMACY IN RESOLVING THE RUSSIAN-UKRAINIAN CONFLICT IN DONBAS

Abstract. The author of the article examines the phenomenon of the Russian-Ukrainian conflict in Donbas, the main trends in its development and resolution, the strategies of the parties in this process as well as miscalculations and achievements of Volodymyr Zelenskyy's diplomacy in gaining peace in Donbas and ending the war with Russia.

The author underscores that the Russian-Ukrainian war in Donbas is not only the most acute all-Ukrainian problem but also a sore international issue, which calls into question the existence and survival of the Ukrainian state, the future of European security and the current world order. Seven years into the war, which is officially referred to as the 'Russian-Ukrainian conflict', no answer has been found on how to end it. The issues of ending the war against Russia, reimbursing the losses caused by it, establishing peace in Donbas, and returning the occupied territories of Ukraine are the most significant in the foreign policy of President of Ukraine V. Zelenskyy. Yet, the diplomatic strategy he chose has not so far provided the definitive answer to this question, whose solution is expected by Ukrainian citizens both in the liberated and Russian-occupied territories of Donbas. The international community, including its security organisations, does not have a clear and unambiguous answer to this question as well.

This article is a certain attempt to analyse the efforts of V. Zelenskyy's diplomacy to resolve this security problem over the last two years of his presidency. According to the author, the search for alternative ways to achieve peace has not brought the desired results this year. Therefore, Ukraine has only one choice – to recognise the Russian-Ukrainian war as a reality and to be ready for Russia's large-scale military aggression at any moment.

Keywords: Russian-Ukrainian conflict, diplomacy, Normandy format, Minsk process, 'Yermak plan', election, strategies of the parties, war, peace, 'Steinmeier formula'.